

Jutka

Jutka lányom, Jutka eleven csoda szerelmemből épült hús-vér palota. Csókjaimból ébredt fehér kis madár gondom erdejében ki kacagva jár.

Törékeny aranyhal egyszerű virág hidd el, soha nem volt rossz a te apád. Most is szinte sir, míg azt írja neked, hogy a földön jobban senkit nem szeret.

De hagyjuk a gondot, játszunk valamit tudod, mint először mókust, vagy makit. Azt se bánom, hogyha őzlike lesz a legszebb erdőbe csalogtatlak el.

Megkeressük azt a pomba-házikót, ahol fény-fonálból hajalt szó a pók. Aztán a pillangók hintajára ülsz és a fecskéknél is gyorsabban repülsz.

Mire visszaérsz majd vütiök én neked mogyoróból, mézből. Űnom kenyeret. Mert te vagy a legszebb szőke kis csoda szerelmemből épült tündérpalota.

VASÁRNAPI Könyvszemle

KALÓZ GRÁL

Robert Pinget regénye

Sokat hallunk, de keveset tudunk az új francia regényről. Esztétikai vitákban citálnak belőlük, hivatkoznak rájuk, az átlagolvasó azonban csak a Nagyvilág néhány írásából alkothat meglehetősen homályos képet erről az új irodalmi jelenségről. Könyvkiadásunk most igyekszik pótolni a lemaradást.

Robert Pinget neve még a szakemberek előtt se nagyon ismert. A „Nouveau roman” sajátos válfaját műveli, amit kritikuskai Becchetti-val, Kafkával és Rabelais-val szoktak rokonítani és összevetni. Most kiadott — egyik legsikeresebb — írásának csak annyi köze van Butor-hoz, Grillet-hez — az új regény mestereihez —, hogy ő is új utakat keres, szakít a hagyományokkal. Nem veti el azonban az epika egyik ősi elemét, a cselekményességét, a mozgást, az ábrázolást, közlés indulatát, ösztönét. (Indulatot kell mondanunk, mert szándékát, mondanivalóját leplezi, ködösíti.) Az epika ősi elemeit új tartalommal tölti ki, s egyben negligál is minden „hagyományos tartalmat” a fantázia meghökkenítő képzetársításával, csapongásával. Lebegővé, már-már meghatározhatatlanná, amorffá oldja a műfaj.

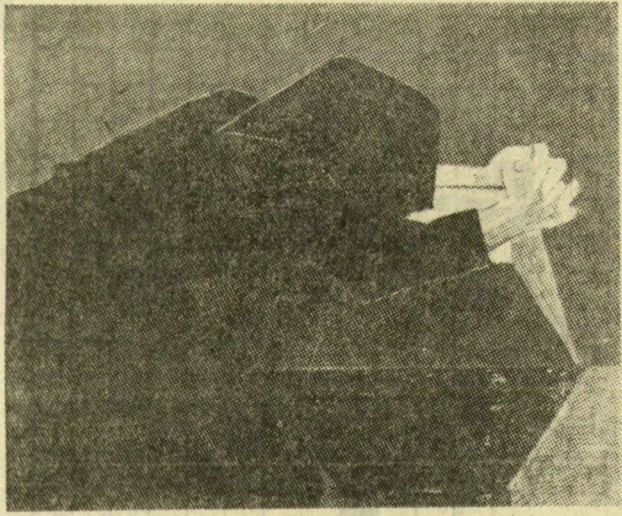
Az Európa Kiadónál megjelent Kalóz Grál — maga a

cím is esüfondáros nyelvöltözgetés a keresztény mitológia egyik rejtélyes alakjára — tulajdonképpen egy fantáziabeli utazás „története”. Leirt tájai azok flórája, faunája, de emberi, folklorja nem található meg sehol. Kitalált hűsítő növényei, növényyszerű állatai a botanika és az állattan képtelenségei s egyben szellemes logikái, nyelvi bravúrok, bukfenek. Ugy ötvözi a meglevőt, a tényszerűt a csinálttal, kitalálttal, hogy azzal sajátos, zárt világot terem, amelyben a lehetetlen is realizálható. A „történet” maga az „utazó” meséli el egyes szám első személyében. Ez a „cselekményben bennlevőség” teszi lehetővé azt is, hogy az epikától idegen, erősen szubjektív hangon meséljen és a mesébe lírai elemeket, versbetéteket, máskor a közhelyekkel osztorozó filozofálgatásokat is beleszőjjon. A realitás és a fantázia kettősségét a két figura hordozza. A mesélő el-elrugaskodna a valóságtól a képzelet világába, de Brindon a kocsi mindig visszahívja, vaskosságával, józanságával.

Hol jár, mit keres a két vándor? A szerző rendkívül meglehetősen az olvasó dolgát. Nyilatkozata szerint kicsit le is nézi az olvasót. Útjára ereszti a művet, a megértés, hatás legkisebb szándéka nélkül. A közhelyeket akarta lejáratni azzal, hogy a végtelenség sarkította őket? Valamiféle szépségideált keres? Vagy csupán a szabadság egyik lehetőségét jelentené a szárnyaló képzelet, a nyelvi firtokok, poének halma? Társadalmi mondani valót csak erőszakosan lehetne belemagyarázni a műbe. Talán maga a szerző is tiltakozna ellene. Vagy csak rezignáltan legyintene? Kalóz Grál születésének — meglehetősen fárasztó — történetében felbukkan nagyon a kapitálialázdott világ csaknem minden bűne egy-egy ós, isten figurájában. De Pinget ezeket se veszi túl komolyan. Humorba, ironiába fojtja csodálkozásait, meglepődését vagy megbotránkozásait.

Nem könnyű olvasmány. Bajomi Lázár Endrének is sok gondot okozhatott a fordítás.

SIRATO HORPÁCSI SÁNDOR

KOHÁN GYÖRGY

nek is fáj a foga, gondolta, elmegy a templomhoz, hátha megszűnik a tömjén-szagtól...

De lám, már hallik a kopogás, köhécseles. Talpraugrott. Mintha cseppet szűnt volna most a fájás... de a következő pillanatban belenyilallott, majdnem el-sivalkodta magát...

— Adj isten Balázs bátyám — köszönt a kocsmáros.

— Isten fáját, jöhettél volna korábban — tenyerét száján tartotta, mert mikor levegőt szivott, úgy érezte, tört szűrnak a nyelvébe.

— Hamar adj öcsém egy kis pájkát erre a kutya fogfájásra.

Péter sietett ajtót nyitni, levette a lakatot, a keresztvas csörömpölve potylyant a lépcsőre.

Nem engedte a kocsmárosat előre, be-rontott, mintha zavarnák: „Hamar egy féldecit a javából!”

Felhajtotta, pár percig fogán akarta tartani, de mintha a gyomra leszívta volna, eltűnt az ital. Kérte a másikat, az is legurult, mint a golyó. Szorgalmasan öntögette újra és újra. Péter figyelte, nézte az öreg ádamcsutkáját, ami jóformán meg se mozdult. „Hogy a jó fenében lehet ez? — gondolta; Balázs bátyámnak meg se moccan.”

A hatodik féldecinél mintha tényleg szűnt volna a fogfájás, de beöntötte a hetediket is, már azzal az elhatározással, ha török, ha szakad, fogán tartja. Benne volt a szájában, de valamit mondani akart, s az ital most is lecsúszott.

— Hanem öcsém, mintha olajos volna ez a pájká,

— Nem olajos, Balázs bátyám, jó fajta.

Nyolc féldecit után támolyogva kilépett a kocsmából, vagyis kilépett volna, de kibukott. Elfelejtette — 3 lépcsőt kell lefelé mennie. Ki a fenének jutna eszébe ilyen állapotban, hogy lépcső van és hány. Érezte, valaki a hóna alá nyúl. Csekmő Gábor volt... Balázs azt hitte verekedni akar, septében képen törülte, hogy szikrázott a szeme. Csekmőben is volt már jócskán. Csóka Zsigáéknál öblögette a torkát, mert valami baj van a gégéjével, viszkét — mondta — mintha macska kaparná, és azon csak a pálinka segít.

Az egyik kistüstitől, a másik gyári pálinkától lett részeg. Osztogatták egymásnak ököllel, tenyérrel.

— Az anyád keservit...!

— Még azt mondod az anyám ezét, azát?

Mikor Csekmő ráhuppant Balázusra, azt hitte kijön belőle a kisüsti. Galambos Zsófi néni, a szemtanú rohant Sára néhez:

— Menjék már lelkem, az a két bolond verekszik a kocsmá előtt, ott henteregen az árokban.

— Ijnye — kiáltotta el magát Sára néni és rohant, mintha nem is 65, hanem 30 esztendősen lenne. Pillanatok múlva ott termett az árok szélén, ahol még mindig hempergett a két ember. Csekmő, ahogy megpillantotta a felettük álló Sárát, felugrott, s elszaladt. Sára előbb csak nézett, két kezét csipőre téve, aztán megszólalt:

— És én még tutujgattam egész éjszaka... és itt keresi kend az árokban a munkaegységet?...

Szegei kutató rendkívüli felfedezése Berlinben

Brecht ismeretlen verse a szegei direktórium egyik tagjáról

Kálmán László, a Szegei Orvostudományi Egyetem nyelvtanára, a berlini Brecht-archívum anyagában a költő 1938-as dániai száműzetésében írt munkái után kutatva egy tervre bukkant. Brecht ezidőtájt a proletár ifjuság számára regényt akart írni Wallisch Kálmánról, az osztrák „Schutzbundler”-ről. Kálmán László az anyagok között egy kantáta kéziratára talált, amely a 167-es mappa 49–50. lapján volt. A Koloman Wallisch Kanitáta Brecht nyomtatásban megjelent versei között nem szerepel. Kálmán László a kézirat másolatát elküldte a Dél-Magyarországnak.

A kantáta hőse, Wallisch Kálmán az 1919-es szegei direktórium tagja volt. A versben is szerepel Lugos, ahol Wallisch 1889-ben született, és 1905-től tagja volt az építőmunkások szakszervezetének. Szegepre a háború kitörésekor került katonaként. Ez idő alatt a szociáldemokraták párt titkáráként tevékenykedett. 1917 májusától letartóztatották, majd az olasz frontra vezényelték, ahonnan a háború befejeztével Szegepre tért vissza. A Tanácsköztársaság kikiáltásakor a munkástanács vette át a hatalmat, amelynek titkára volt, majd a hármas direktórium tagja lett. A Tanácsköztársaság leverése után Ausztriába ment, ahol Bruck an der Mur polgármesterévé válasz-

Wallisch Kálmán

tották. Amikor 1934-ben a jobboldali munkásvezetők Dolfuss kancellárnak teljhatalmat juttatnak, Bécsben fegyveres felkelés tör ki, és kiterjed az országra. Az egy hetes ellenállásban Wallisch a stájerországi felkelőket irányítja. A felkelés leverése után statárium elé állítják és kivégzik.

Brecht kantatájának cselekményét a felkelésből meríti. A szöveg forgó Fey a fasiszta Heimwehr egyik vezetője. Február 12. a felkelés kezdete: a diktatúrára törő kancellár rendőrségének provokációjára, mint a felkelés kiváltó okára céloz a vers. Ebben az időben Németországban Hitler barnainges, Itáliában Mussolini, a „habzópofájú selejtcézár” feketeinges sörvedélke élvezte a hatalmat. Egyébiránt a drámai szerkesztésű és stílusú kantáta —, amely szavalókorussal s nyilván zenével is erőteljesen hatna — igen közérthetően beszél önmagában is. Brecht egyébként — az akkori szocialista avantgard költészetre jellemzően — végig kis betűkkel írta kantatáját.

BERTOLT BRECHT

kantáta wallisch kálmánról

Fey, a különítményvezér keresztet vet és felrikolt: a nagy leszámolás most vagy semmikor: minden fegyvert ide mi hadikincstári volt!

hét végén történt éppen a parancsot kiadta. a fegyver munkásothonokban fekdűt olajba rakva.

rejtette szenespince mélye mennezet és falak fekdűt a vasúti órház mellett kőkénsővény alatt.

tizenhatban fekdűt a földbe hogy a békét megkössék. de február tizenkettőt töltve jött a dolfuss-rendörség. teherkocsikkal érkezett de útját állta az őrség.

békéjük ismét háborúval terhes. túl a határon a harmadik birodalom nem fér magába. kezek mozdulnak munkához jutva a hadianyaggyárak füstje mögött: ágyúvédéket esztergálnak. a munkások párhelyiségéből s a szakszervezetek házaiból már senki se kiáltja „megállj”, sörpédék székel ott barna ingben és fekete ingben sörpédék székel az alpokon túl, a quirtndlon habzópofájú selejtcézár álmodik abesszin álmot és vágja a nagy leszámolás.

ha nincs a népek fegyvere háború lesz. a fegyvert elszedni jöttek a fegyver válasza lóvés mert a támadó lökékre nincs csak ellenlökés.

és jöttek linzbe és jöttek grazba és bruck an der mur előtt álltak és csak a betört orrát vihette ki munkásothonokra támadt.

hétfőn egész nap harc borult bruck városára de kitisztult a csendörkaszárnya éjszakára mert ott volt wallisch kálmán a munkások titkára.

kórus:

wallisch kálmán, ez a harcos a lugosi ács fia erdélyországból a bányász, a porcellánmunkás, a kőműves a katona, ki gróf pallavicini birtokait a parasztoznak adta wallisch kálmán, ez a harcos.

cifadó:

melyik iskolában nevelkedett?

kórus:

a munkásegyletben lugoson.

előadó:

ki alapította?

kórus:

egy matróz a potemkin páncélhajóról.

a munkások járöröztek a gyermekek velük az éjbe bruck öreg utcában döngött az új urak lépte.

esős és hideg az este. a hangszórón bécs jelent: grazból a vezérkar fut és wiener neustadtban csend.

a sebesültek némán figyelnek az eső tompán dobol és a hang a magafonban szólal: bruckban is összeomlott.

kórus:

hazudnak pófátlanul! nyelvük ötféle van: egyik atyáskodó. másik tanulságos. harmadik közönséges. negyedik lelkészé. ötödik bölér. hazudnak pófátlanul!

néztünk egymásra: szabadság vagy robot már a rend? az osztrák nép volt a győztes vagy a vereség ez a csend? és wallisch kálmán az állomásra kiment.

befutottak a vonatok mint akármely éjen már látta wallisch kálmán mi küzdünk csak éppen és megpihent ott wallisch kálmán egy kőszegélyen.

kórus:

kit is könnyebb becsapni mindlunk? a mindig megcsaltakat legkönnyebb becsapni.

összegyűjtöttük utolsó krajcárunkat s nem ettünk akkor este egy embernek, ki jóállást ígért. de feltette kalapját és elárult az uraknak.

pedig közénk jött és a krajcárt összeszedte s nevetett mikor indult. mi még hittünk neki s nem ettünk akkor este.

elértünk erönk végére mondják nekünk: jövőre terített asztal vár titeket.

Fordította: NÉMETH FERENC